

ОСТАННІ НОВИНИ

- 18:54 У Генштабі зробили важливу заяву про демобілізацію
- 18:53 росія дискусійно вибрала Урмієн, використовуючи загрозу санкцій, — аналітики ISW
- 18:17 «Це класно»: Сумська знайомля, що стиль з чоловіком у тримача киматах
- 18:14 Так популізму ви ще не зберігали: рецепт закрутки, який став головним хітом змін
- 18:13 «Дарога смерті» для окупованих: ЗСУ паралелізували ключову трасу до Криму
- 18:14 Секрет охолодження авто: простий трюк охолодить салон швидше, ніж кондиціонер
- 18:15 Варшава виставила рахунок Польщі хоча повернути сотні мільйонів

«Щоб бачили ціну своїй байдужості»: німецьких військовополонених і нацистів змусили дістати з ям тіла закатованих в'язнів концтабору й поховати

Лариса КРУПІНА, «ФАКТИ»

Наприкінці Другої світової війни гітлерівській Німеччині катастрофічно бракувало пального для танків і літаків, і нацисти гарячково шукали вихід. У Швабських Альпах геологи знайшли достатні запаси сланцю Posidonia, придатного для переробки на синтетичне паливо. Терміново почали розробку сланцевої нафти. Так виник проект «Операція «Пустеля» (Unternehmen Wüste).

Це було кодовою назвою промислового комплексу з десяти заводів, які стали зводити з вересня 1944 року в німецькій землі Баден-Вюртемберг, уздовж залізничної лінії Тюбінген — Баллінген — Ротвайлінг. Воскресніми загонами окуповані нацистської партії (СС) і особисто Герман Герінг брали участь у проєкті. На будівництво дали два-чотири місяці. Крім хіміків, техніків, інженерів і будівельників, на кожному будмайданчику: на околицях тихих патріархальних містечок з тисячолітньою історією, унікальною природою та архітектурою, які надихали художників і поетів, стали швидко організовувати новенькі концтабори. А що? Одні іншому не заважає.

«В гестапівській тюрмі Neue Brettm жертву вибирали довільно й топили у ставку»

До одного з таких таборів масштабного пального проєкту «Операція «Пустеля» і потрапив Василь Володько з села Широка Долина Полтавської області. В Червоно армію дрібнішого (160 см зросту) Василя не взяли, а вважувати не встигли. 17-річний хлопець разом з іншими комсомольцями став підлільно розклеювати антифашистські листівки та вкидати на території окупованої з жовтня 1941 року Полтавщини. Його затримали та відправили на примусові роботи до Німеччини, на вугільні шахти в Саарбрюккен.

У травні 1944 року Вася утік з робочого табору. Його схопили й кинули в одну з найлюмірніших в'язниць Neue Brettm, в тій самій землі Саарланд. Це була «розширена поліцейська тюрма» для чоловіків і жінок, де «відбували покарання» борці з нацизмом, французькі брацї, громадяни Радянського Союзу та Польщі, яких пригнали на примусові роботи, військовополонени різних країн.

— Мене помістили в «стоячий бункер» розміром 50 см х 60 см х висотою два метри, — згадував Василь Володько. — Ні їжі, ні води, ні повітря, ні туалету. Випорожнювалися піо себе. Багато хто божеволів. І навіть якщо ти не помираєш у «стоячому бункері», далі в тебе був шанс зробити це біля табірнього ставка-резервуара для засиння воєни.

У червні 1943 року Василя Володька вивезли на примусові роботи до Німеччини

Улюбленою розвагою гітлерівців було годинами ганяти в'язнів навколо ставка, навісивши на них мішки з цеглою, змушуючи стрибати «по-жаб'ячому». Тих, хто падав, били шлангами або кийками та вполювали чобітьми в бачину; ламаючи хрестці. Хтось з ув'язнених мав померти. Якщо всі залишалися живі, жертву обирали довільно й топили у ставку. Якщо нещасний в останній відчайдушній спробі виправ з води, його били дерев'яною жердиню по голові.

Читайте також: У росії виявили табір, де полонених українців «перевиховують» тортурами

2004 року у своїй доповіді керівник Державного центру політичної просвіти землі Саар доктор Бурхад Йеллонек писав:

«78-річний українець Василь Володько, колишній бранець, який пережив ці трагічні події, за словами репортера, який випадково його зустрів на території табору (жертв нацизму зарешували до Німеччини на меморіальні заходи. — Авт.), не міг прощатися ні ізв'язні на нішому боці вулиці, ні ізбуванням жіночого табору, але коли він дійшов до Löschesch (ставка для засиння воєни), то присів навпочіпки, хрестив руки за волюю та зробив кілька стрибків уперед. За якісь миті він здавав прізвисько свого мучителя...»

«Коли в концтаборі когось страчували, усіх нас виганяли з бараків дивитися на агонію повішених»

Гестапівська в'язниця Neue Brettm, де українців багато років по тому вразив своєю розповіддю німецького репортера, була другим місцем його ув'язнення після робочого табору в Саарланді. Третім став штрафний табір Нацвайлер-Штрутгоф, за 50 кілометрів від Страсбура. Це був єдиний на території Франції нацистський концентраційний табір, найзахідніший з таборів Трьох Рейнці.

— У Нацвайлері стояли дві їшбениці. Коли когось страчували, всіх нас виганяли з бараків і ми мали дивитися на агонію повішених, і засвоювати урок, що з нами теж так буде, якщо щось зробимо не те, — згадував колишній в'язень.

Щоб будівництво паливних заводів для проєкту «Операція «Пустеля» і робота на них йшла швидше, у Німеччині, на землі Баден-Вюртемберг, побудували філії Нацвайлера: Шомберг, Шорцінген, Даутмерген, Цепфенхан та інші, загальною сім таборів.

— Якщо ми бетонуючи майданчик та, щоб встановлювати обладнання для виробництва ракет «Фау», — розповідав Василь Павлович журналістам. — Робота по коліно у воді. Ного опухли. Відкрилися рани. Два тижні вліжвався в ревір, прищипи для непрацездатних, і практично потопельника в останню мить висмикували з води й кидали поміж двох ув'язнених жінок, які, за задумом «експериментаторів», мали своїми тілами відірвати труп. Оживе чи ні?

Одного разу хлопець енергитомів і його з Нацвайлера відправили працювати на кухню у філію — концтабір Шомберг. Лець одужав — знову повернули на фабрику з виробництва пального.

Перші шість місяців концтабором Шомберг командував Йозеф С'юз на прізвисько Зак-Зак — через його зросту уривчасту манеру говорити. В'язні Зак-Зак називав «чужими шидками на здорових тілах німецького народу». І ставив до них відповідно. Від голоду, холоду, хвороб і терору в таборі загинуло понад 300 ув'язнених, точну кількість з'ясувати сьогодні неможливо. Решта таборів «Пустеля» були антропи не кращими. Пізніше націонал-соціалісти визнали проєкт «Операція «Пустеля» неефективним і нерентабельним. Загублені життя ув'язнених втрачати не вважалися.

З табору Шомберг у жовтні 1944 року виснаженого, хворого Василя Володька відправили в Дахау.

Це був найстарший концтабір нацистської Німеччини, який розпочав безперервну роботу з 1933 року, і де з 200 000 в'язнів загинули 41,5 тисячі осіб. Кажуть, на виборів 1933 року майже все населення Дахау, містечка неподалік від Мюнхена, проголосувало проти Гітлера. Фюрер затімавав злість і, пришовши до влади, віддав наказ побудувати поруч із містом табір смерті так, щоб жителі постійно відчували запах спалених тіл і бачили дим крематорію.

— У Дахау люди не витримували тортур, — згадував Василь Павлович. — Кидалися на дріпті під струмом, вшались в баракх. Це вважалося не так страшно, як медичні експерименти. Наприклад, людину занурювали у крижану ванну, не даючи їй випливити, і практично потопельника в останню мить висмикували з води й кидали поміж двох ув'язнених жінок, які, за задумом «експериментаторів», мали своїми тілами відірвати труп. Оживе чи ні?

«У Дахау в бараку, розрахованому на 500 місць, жили 2000 осіб»

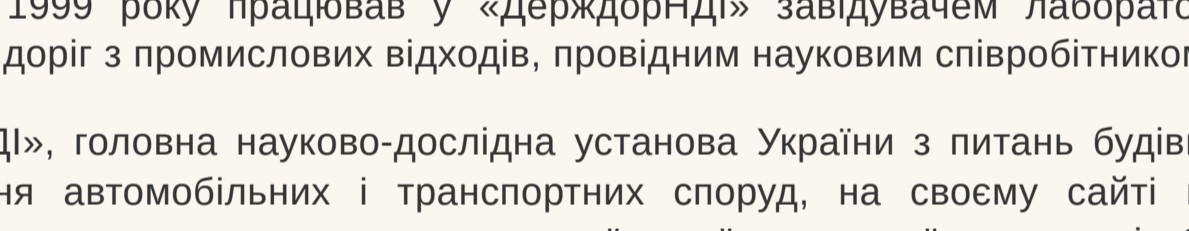
— У Дахау мене визнали непридатним до роботи, — згадував український бранець. — Відправили в карантинний блок окупувати своєї черги в крематорій. Але почалася епідемія тифу. Черга рухалася повільно: треба було спочатку спалити померлих від тифу. Так дотягнули до кінця квітня 1945 року. Смертникам послаблення не було: підйом о 19-й ранку, шуквання, переклик. У бараку, розрахованому на 500 місць, мешкали 2000 осіб.

Наприкінці війни гітлерівці, намагаючись приховати сліди своїх злочинів, за три дні до визволення табору військами союзників, 26 квітня 1945 року, погнали в'язнів Дахау на «Марш смерті», переміщаючи їх до таборів усередині Німеччини, 7000 людей, на останньому підйму, рухалися на південь, до озера Тегернзеє. Проїти треба було 80 кілометрів.

— Нас вели під охороною з собаками, — розповідав Василь Павлович журналістам. — Сім місяців сивага, одружених жінки. Багато хто апав і вже не зміг піднятися. Я теж ула. Охоронець крикнув: «Аудштемн!» («Встали!»). Він було вже опустив приклад мені на голову, але в цей момент ім хвирткі (бувтакти) німецькі дівчатка. Зупинилися як уколани та стали на нас дивитися. Це мене врятувало: він не став убивати при дівках. Вилаявся й пішов дали, а я втратив свідомість... Не знаю, скільки так пролежав. А 1 травня мене підбирав американські солдати.

Я міг померти багато разів: і в Neue Brettm, і в Нацвайлер-Штрутгофі, і в таборах Кохем-Бруттінг, Шомберг або Дахау... Але вижив. Коли у мене після прибуття до Радянського Союзу люди «в оранжові» почали запитувати: «Як же так вижили?», я відповів: «Сам не знаю». Але ликувався це довго: хворе серце, ноги, кричав ножами...

Після війни Василь Павлович працював теслею. Закінчив Полтавський політехніститут, а коли зрозумів, що це не його, пішов у Львівський політехнічний на спеціальність «Автоматизація». Одружився, народилася донька. Бував на дорозі по всьому Радянському Союзу, захистив дисертацію. Запатентував 15 винаходів і 30 наукових праць. Став автором книги «Використання відходів виробництва полімерів у дорожньому будівництві» (1967 рік).

Шість концтаборів не зламали колишнього в'язня Володимира Володька

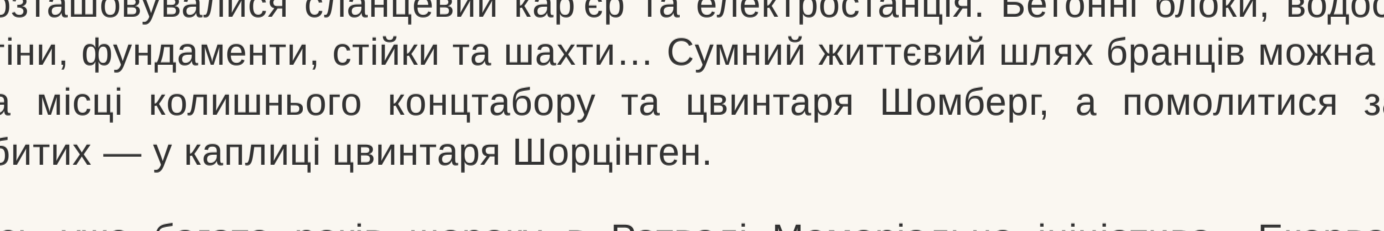
З 1968 до 1999 року працював у «ДержжирНДІ» завідувачем лабораторії, заввідділом будівництва доріг з промислових відходів, провідним науковим співробітником.

«ДержжирНДІ», головна науково-дослідна установа України з питань будівництва, ремонту та утримання автомобільних і транспортних споруд, на своєму сайті називає Василя Володька видатним ученим, «легендою української дорожньої науки часів СРСР». У жовтні 2023 року йому виповнюється 99 років.

Німецькі військовополонені та члени нацистської партії розкривали могили закатованих в'язнів і укладали останки в труни

Тривалий час тема покавання замовчується: німці не горіли бажанням виростити ганебні сторони своєї історії. У 1950-х роках у землі Баден-Вюртемберг, на місці колишніх сланцевих кар'єрів і фабрик, були посаджені ліси. І руїни заводських примічень зникли поза зору. Здавалося, зникне й пам'ять. Але на хвилі руху прихильників миру в 1980-х роках почали з'являтися регіональні ініціативи зі створення пам'ятників на місцях масових страт і жорстокого терору ув'язнених під час Другої світової війни. Це стало початком критичного осмислення нацистського минулого Німеччини.

5 травня 1985 року така ініціатива з'явилася і в Ротвайлі, за підтримки фракції муніципальної ради Ротвайлі, разом із мерією. У результаті було організовано меморіальний комплекс у пам'ять про колишніх в'язнів концтаборів Шорцінген, Даутмерген і Шомберг. У квітні 1989 року меморіал відкрився. А 2005 року на пам'ятні заходи, куди було запрошено колишніх в'язнів з Польщі, колишніх в'язнів Сходу, Швейцарії, Австрії, Люксембургу, України, Угорщини, Німеччини, приїхав і Василь Павлович Володько, астер уже відомий учений-винахідник, якому пощастило вийти після шести німецьких таборів.

На дні кар'єру, де виробували сланець, - скульптура знесиленого в'язня авторства Зігфріда Гауса. Тут щорічно на дні пам'яті збираються в'язні та їхні рідні

...Ми йдемо меморіальні сланцевий кар'єр до Еккервальда через ділянку, на якій у 1944/45 роках розташовувалися сланцевий кар'єр та цегельно-бетонний завод, в'язничні пункти, склади прилеглих до фабрики, стійки та шахти... Сучасні життєві шлях бранців можна простежити далі на місці колишнього концтабору та цвинтаря Шомберг, а поможливість за дати невмно вбитих — у клубі цвинтаря Шорцінген.

Ось уже багато років щороку в Ротвайлі Меморіальна ініціатива «Еккервальд» проводить тиждень пам'яті жертв нацизму. Протяжують бургомістри ініціативу, переживають історичні в'язнів, які вижили. Проходять екскурсії та зустрічі у школах. Працює преса. Цього разу промови виверили і про агресивну війну росії в Україні. Про те, що «жакхи нинішньої війни нагадують ім історії їхніх рідин під час нацистського панління». Цього разу на зустрічі вже немає нікого з колишніх в'язнів: троє людей, які залишилися в живих, не змогли прийти за станом здоров'я.

Родичі в'язнів йдуть меморіальною тропою «Еккервальд»

— Але важливо зберігати пам'ять про страждання жертв націонал-соціалізму, навіть якщо сайків більше немає, — каже голова ініціативної групи «Меморіал Еккервальд» Бригітта Маркварт-Шад.

На цвинтарі концтабору Шомберг, на стендах із фотографіями впадає в око одне фото. Черга з похорончів людей, які неохоче заглядають у нми з трупами, меморіалу 1945 року в концтаборі Шорцінген, де загинула 529 осіб, армія у квітні 1945 року переправилася через Рейн у районі Страсбура і згодом зайняла Шварцвальд, гітлерівці вирішили ліквідувати табори проєкту «Пустеля». Багатоох в'язнів повели в «Марш смерті». Планише відішли в'язні повернулися і показали визволеніми місця поховань.

Перше, що зробила французька окупаційна влада після закінчення війни, — вирішила гідно поховати убитих бранців. Для цього жителів навколишніх населених пунктів скаржали принести тіла труни, щоб після ексгумації загорнути останки й поховати в простих трунах в окремих могилах. Після ексгумації привезли німецьких військовополонених і членів націонал-соціалістичної партії, поселивши їх у колишньому концентраційному таборі. Вони повинні були під наглядом доставати тіла з ям, укладати в труни та переносити до нових місць поховань.

На ексгумацію настійно рекомендували прийти бургомістрам, чиновникам, пасторам, учителям і місцевому шляхетству з Шорцінгена, щоб «отримали завдання про халхилі злочинів», за свідченнями очевидців, черга була довгою. У промові тиші, запрошені йшли вержкою вид розкрити поховання жертв в таборі операції «Пустеля». Немож прочитавши свої думки, Хельга Хаміш, одна з членив життєвого шлях бранців можна простежити далі на місці колишнього концтабору та цвинтаря Шомберг, а поможливість за дати невмно вбитих — у клубі цвинтаря Шорцінген.

Ось уже багато років щороку в Ротвайлі Меморіальна ініціатива «Еккервальд» проводить тиждень пам'яті жертв нацизму. Протяжують бургомістри ініціативу, переживають історичні в'язнів, які вижили. Проходять екскурсії та зустрічі у школах. Працює преса. Цього разу промови виверили і про агресивну війну росії в Україні. Про те, що «жакхи нинішньої війни нагадують ім історії їхніх рідин під час нацистського панління». Цього разу на зустрічі вже немає нікого з колишніх в'язнів: троє людей, які залишилися в живих, не змогли прийти за станом здоров'я.

— Я хочу, щоб у вашій країні після війни було б точно так само. Щоб на місці злочину були присутні безпосередні злочинці, щоб вони дивилися в очі своїм убитим жертвам, а байдужі бачили ціну своїй байдужості...

1 липня 1945 року капітан Андре Бессі, французький військовий інженер Шомберг, опублікував доповідь під назвою: «Темпоза ранду іа постіење - CRIME SS — расотье пар сеих чи опт вуи»: «Свідчення для нащадків — злочини СС — розказані тижи, хто це бачив».

У нас у цей час зараз усія країна.

Авторка дякує керівництву та членам ради директорів Меморіальної ініціативи Еккервальд Бригітта Маркварт-Schad, Willi Koch, Luise Danner і Helga Hanisch за допомогу в підготовці матеріалу. У статті були використані матеріали сайту eckerswald.de.

Раніше «ФАКТИ» розповідали про те, що вихицти перетворили окуповані території на концтабір, для цього вони мають намір створити в чотирьох областях України десятки в'язниць.

На фото у заголовку: Двоє членів німецької буржуазно-нацистської партії, учителів, а чиюників і місцевий знани до труни; з останками замордованих в'язнів концтабору

Читайте нас у Facebook

До змісту розділу Поділитися 0 Поділитися Твітнути

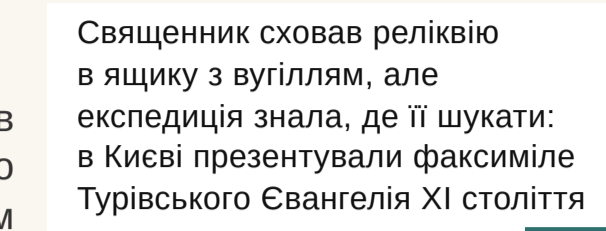
ЗАРАЗ ЧИТАЮТЬ

- Левая крише відноситься від ремованья кроку. А дівка — від дороботу: господарів на 11 червня.
- Варшава виставила рахунок Польщі хоча повернути сотні мільйонів евро за допомогу Україні
- Забудьте про оман і соуд: чия ефетивною овестити унітаз від нальоту
- Чи треба знати півкуку з собою: порада вареники відгоди виробити

Назва сайту Україна Політика Гроші Події	Світ Прима лєнн Бєлєн Спорт Бєлбєн	Культура Шоу-бізнес Суспільство Стиль життя	Кіно та реаліті Люди на зарі Життєві історії 25 років посплі	Історія суцчасності Наука та технології Кубок слов'ян Загляньте у Фейте	Інтерв'ю Гороскоп Куди поїхати Фотоблог Погода

ПОПУЛЯРНЕ

- 1 Бачко лішить Грушевському стіпник грошей, що той побудував шестиповоложний будинок і упилище: вийшла книга про українську інтелігенцію початку XX століття
- 2 «Мене називають «стервою»: суддя, яка працювала на ФСО, отримала 15 років ув'язнення за держраду в умовах воєнного часу
- 3 «Наше завдання — померти у вертикальному положенні й без пальмерса»: 70-річний інструктор ЛєН про боротьбу з палимою генетикою та грибами
- 4 Вбачив мав з собою два зображення Пєтєлєрі, але спитав: «Ви Пєтєлєра?» — і після стєрвної відповіди почав стріляти: 100 років тому загинув лідєр УНР
- 5 «Ми заволодали на позиції, зрака «Ти — космо» Володємир Краковєр про раїки на фронті

БІЛЬШЕ У РОЗДІЛІ

- Вбачив мав з собою два зображення Пєтєлєрі, але спитав: «Ви Пєтєлєра?» — і після стєрвної відповіди почав стріляти: 100 років тому загинув лідєр УНР
- Сенцєнічний совєтє рєволюїє в лїцку з вуглєм, але ексєдация знала, дє її шукати: в Києві приєвнуєвали фєвєраїєніє Турєцького Сєвєтєвєя XI стєліття
- Мазєна зустрєлася з королєм Швеції у сєлі, дє сталося дїво: у Києві відкрився виставка, ексєдатор жєй каєє дє цього прєчєтєність
- Пєки одні дїскуєтували, як назвати український парламент, писанємєня і дївоєває та рублє спублїкували оголошенє про створєння Цєнтральної Радї
- Загинув в єрєвєнському бєєє 224 воїн: в Києві покажєтє рєвєлюїє, яка дїєном збєрєлася пїсля заплєкєк бїтєв